УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА ПОНАД УСЕ!
Видання Історичного клубу “Холодний Яр”
2025 рік
Серпень
Число 8 (474)

НЕЗБОРИМА НАЦІЯ

Любіть Україну зі зброєю в руках
Передплатний індекс 33545

СТО ІСТОРІЙ УКРАЇНСЬКОЇ ЖЕРТОВНОСТІ Й ЛЮБОВІ

ВИЙШЛО 2-ГЕ ВИДАННЯ КНИГИ “СТО ІСТОРІЙ ВИЗВОЛЬНОЇ ВІЙНИ”

“За весь час національно-соціяльної визвольної боротьби нашого народу так багато було випадків самопожертви, відданости й любови до рідного краю, що годі й перелічити їх”, – писав сотник Армії УНР Макар Каплистий, автор спогаду про бій під Джугастрою.

У цій книжці – лише сто історій української жертовності й любові до рідної землі. Відтворив я їх завдяки споминам учасників боротьби.

Ця книга документальна. У ній немає вигадок, художнього вимислу, додавання драматичних деталей. Я мусив обмежувати в собі творця – адже не маю права порушувати страшну логіку нашої поразки чи домальовувати образи ідеалістів-романтиків, які військовим хистом і великим українським серцем уславили нашу Батьківщину.

100 епізодів боротьби в різних краях нашої неозорої землі, від Гуцульщини до Північного Кавказу – з 1914-го до початку 1930-х. Місяць за місяцем. І лаконічно – щоб як спалах фотоапарата висвічували епоху. А ще краще – щоб як у кіно було. Щоб людина читала і бачила все це. І співчувала.

Книжка ця звернена до кожного українця, але насамперед до вояків і волонтерів – людей високого духу, людей, у грудях яких б’ються хоробрі серця. Нехай знають, що вони не самотні у своїй любові до України. Нехай безкорисливий подвиг людей, яких вони досі не знали, підтримує їх у вірі, додає сил і завзяття…

Перед тобою, дорогий друже, лежить, книжка про те, як наші діди-прадіди творили дива українського духу, як проливали кров в обороні незалежності й соборності, як захищали рідну землю століття тому.

22 липня 2023 р. Andrii Kosheliev написав: “Свого часу «Багряні жнива Української революції» допомогли мені піти на захист держави і твердо стояти на тому”. А славної пам’яті Леонід Черватенко, кіносценарист, лауреат Шевченківської премії і автор передмови до цієї книги, сказав, що на її основі можна зняти 60 документальних фільмів про Визвольну боротьбу.

Друзі, у вас є можливість поринути у драматичний світ українсько-російської війни 1917 – 1920-х років. Цю епоху я колись назвав – ренесанс напередодні трагедії. Як багато історичного оптимізму подарувала вона! Нехай ця епоха драматична, але саме в її пекельній кузні ми утворилися як нація, голос якої почули у світі.

І яка продовжує жертовну боротьбу за своє існування.

Роман КОВАЛЬ, автор книги “Сто історій Визвольної війни”
Книгу можна придбати тут:
http://otamania.in.ua
Ціна 300 грн.

ІГОР КАЛИНЕЦЬ У МОЄМУ ЖИТТІ

28 червня 2025 р. у Львові на 86-му році життя помер поет Ігор Калинець, багаторічний політв’язень російських таборів. “Совість і гордість нашого часу, моральний авторитет і символ нації”, – написав про нього Тарас Кремінь.

Я це відчув ще в 1991 році, коли Ігор Калинець – єдиний серед дисидентів (в’язнів російських тюрем!) – публічно став на мій захист, коли керівники УРП зацькували мене, секретаря партії з ідеології, за русофобію, конкретно за статтю “Нація-поневолювач”, і, врешті, виставили з УРП – за день до 2-го з’їзду. Боялися, що я поведу за собою молодь.

Тоді, 1 червня, на 2-му з’їзді Української республіканської партії, із трибуни Ігор Калинець сказав з гіркотою: “Розправилися з одним з найдіяльніших членів секретаріату Романом Ковалем…”

Ігор Калинець народився 9 липня 1939 р. в м. Ходорові на Львівщині. Навчався на філологічному факультеті Львівського університету. За участь у русі спротиву в серпні 1972 р. його засудили на шість років в’язниці суворого режиму і три роки заслання. Карався в Пермських концтаборах разом з Іваном Світличним, Василем Стусом, Миколою Горбалем, Степаном Сапеляком та іншими борцями. На засланні був разом із дружиною Іриною Стасів-Калинець – на Забайкаллі та в Читинській області.

З пані Іриною я також товаришував, бувала вона в мене вдома. Вона також прямо казала, що “Росія – ворожа нам держава”.

Ігор Калинець випустив 17 поетичних збірок. Він лауреат премії імені Василя Стуса та Шевченківської премії (1992, за книжку вибраних поезій “Тринадцять аналогій”).

Під час Революції гідності, наприкінці 2013-го, Ігор Калинець підтримав мене як кандидата на Шевченківську премію, опублікувавши в “Літературній Україні” схвальну рецензію на мою книжку про Михайла Гаврилка. Назвав її “І стеком, і шаблею, і піснею”.

Ігор Калинець писав: “Шевченко породив Гаврилка, а той як митець не тільки творив образ Батька нації, він доказав усім грядущим поколінням, і діяльним, і ледачим, що можна жити, творити і боротися – і навіть вмерти згідно з наукою свого духовного Патрона”.

Ігор Калинець написав, що мою книгу про Гаврилка (борця проти Росії) “можна читати з гордістю і без брому”, бо “нашу трагічну історію пізнаємо в героїчному аспекті”. Назвав видання “дивовижним дослідженням”. Як таке забути?!

А ще 5 лютого 2013 р. пан Ігор узяв участь у моєму творчому вечорі у переповненій Львівській опері, де ствердив, що книга “Михайло Гаврилко: і стеком, і шаблею” гідна Національної премії ім. Тараса Шевченка.

2016 року Ігор Калинець відмовився від ордена Ярослава Мудрого IV ст. на знак протесту проти “жорстокого зросійщення”.

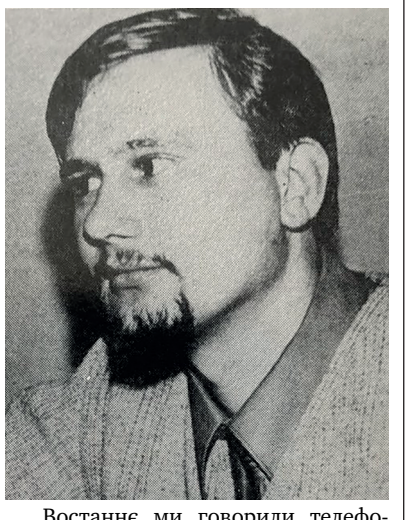

Востаннє ми говорили телефоном торік 4 вересня – я запросив пана Ігоря взяти участь у відкритті меморіальної дошки Михайлові Гаврилку на Академічному будинку у Львові, де в 1907 р. він жив. Пан Ігор зрадів, що ми встановили меморіальну дошку Гаврилкові, що його не забули запросити, але – “роки дуже обмежують мене”.

Висловлюю доньці поета Дзвінці Калинець-Мамчур сердечні співчуття.

Вічна слава козакові Ігореві та його славній дружині Ірині Стасів-Калинець!

Роман КОВАЛЬ
Київ, 25 липня 2025 р.

ШАНОВНІ ДРУЗІ!

У травні цього року Історичний клуб “Холодний Яр” провів XXX вшанування борців за волю України різних часів та епох. На найвищій точці Холодного Яру – на Меморіалі козакам-добровольцям – ми встановили ще шість пам’ятних горельєфів полеглим героям та пам’ятник бійцям 31-го полку Національної гвардії, які загинули в боях за Україну. Ми зуміли це зробити завдяки вам – родинам та побратимам загиблих, їхнім друзям.

На Святу Покрову, під час 31-х вшанувань героїв Холодного Яру, плануємо відкрити ще шість пам’ятників нашим героям. Ось їхні імена: Тарас Кузьмін-“Арго”, Павло Собко-“Папай”, Руслан Стороженко-“Творець”, Степан Педченко-“Step”, Олександр Ющенко-“Капа”, Сергій Коновал-“Норд”.

Для здійснення шляхетних намірів нам потрібно згуртуватися і знову показати, що ми – сила. І ми це зробимо. Скульптор Ігор Семак уже створив три образи, працює над вже четвертим горельєфом.

Просимо вашої фінансової допомоги на святу справу – вшанування пам’яті загиблих героїв. Ось картка для допомоги: ПриватБанк, 4149 6090 4517 2402, Оксана Герасимюк (секретар проєкту), UA 243052990262201640098573466 6.

З повагою
Оргкомітет

На світлині Олександра Слєпцовського – новітні холодноярці, вояки 93-ї ОМБр “Холодний Яр”, вшановують полеглих за Україну. Холодний Яр, 18 травня 2025 р.

ПОДАРУНОК ЧИТАЧАМ

До нас завітав давній друг нашої бібліотеки-філії № 1 – Ігор Сметанський, козак Історичного клубу “Холодний Яр”. Щирі друзі зазвичай не приходять із порожніми руками. Дотримуючись багаторічної традиції, Ігор Васильович подарував бібліотеці видання газети “Незборима нація” за 2017 – 2024 роки. Це видання розкриває історію боротьби українського народу за свободу. Газета може зацікавити тих, хто хоче знати історію боротьби за незалежність нашого народу.

Понад 20 років Ігор Васильович відвідує нашу бібліотеку і робить чудові книжкові подарунки. І цього разу його задум здійснився: він поповнив нашу книгозбірню історично важливим виданням.

Висловлюємо безмежну вдячність дорогому шанувальнику!

Калуська бібліотека-філії № 1

ПАМ’ЯТЬ ПРО ТРЕЙКА ЖИВЕ

19 липня молодіжна ГО “Воля.Ідея.Рід” провела велопробіг пам’яті з м. Погребища до с. Старостинців, приурочений до 80-річчя від часу останнього бою генерала-хорунжого УПА Івана Трейка з енкаведистами. Поїздка відбувалася під рясним дощем, але це не завадило вшанувати героїв, які віддали своє життя за Україну.

Пам’ять про полеглих героїв дає шанс мати майбутнє. Це й привело нас на Гопчицький цвинтар, де, схиливши голови, ми поклали квіти на могили захисників України, що загинули в теперішній московсько-українській війні.

Хвилиною мовчання, квітами, теплими спогадами вшанували пам’ять про велику просвітницю української нації, захисницю української правди Ірину Дмитрівну Фаріон. У цей день минув рік із дня її вбивства.

Вічна пам’ять та слава українським героям!

Катерина СИТНЮК

ТРАГЕДІЯ “КОЗАЧОЇ РАДИ”

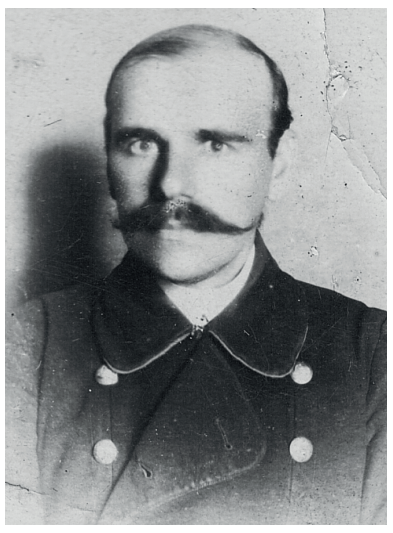

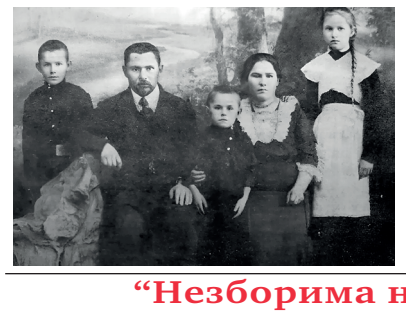

Проти ночі на 29 серпня 1922 р. в Києві чекісти стратили 45 членів “Козачої Ради Правобережної України”. Розстріляно отаманів Павла ГАЙДУЧЕНКА-ГОНТУ (голову “Козачої Ради”), Тихона БЕСАРАБЕНКА (члена ЦУПКОМу) і Пимона ПАРУБЧЕНКА (організатора повстання на Васильківщині в 1919 р.), голову Бойової управи 1-ї козацько-стрілецької дивізії (сірожупанників) сотника Миколу ЛОЗОВИКА, підпільників Михайла СЕМАКА, Івана ТАРАСЕНКА.

Безжально позбавлено життя сестер милосердя Сірожупанної (Сірої) дивізії Настю ГУДИМОВИЧ (22 р.), Марію ТАРАСЕНКО (19 р.), підпільниць Фросину КИСЛЯК (23 р.), Надійку ЛОЗОВИК-ОВЧИННИКОВУ (19 р.), Наталку РУДИНУ (32 р.) та багатьох інших борців за волю України (переважно молодь).

Разом з ними розстріляно і провокаторів – сексота Білоцерківської повітової ЧК Кіндрата Григоровича Кузьменка (саме він ініціював створення “Козачої Ради Правобережної України” і дав їй назву) та Олексу Панасовича Кальченка, помічника уповноваженого “по боротьбі з бандитизмом” Білоцерківського повітового ЧК. Може, тому їх ліквідовано, що багато знали…

Слідство він огидний Ф. Наг. Під час слідства загинули Григорій Андрійович Безугляк (Безуглий) і Яків Іванович Солоденко.

Загалом у справі була заарештовано 325 осіб, з них 86 засуджено. Одній особі розстріл замінено на 5 р. тюрми.

25 серпня 1922 р. трибунал, “керуючись інтересами трудівників і революції”, постановив розстріляти “как злейших врагов власти рабочих и крестьян” таких осіб:

1. Гайдученко-Гонта Павло Григорович, 1891 р. н., із с. Олександрії (тепер у межах Білої Церкви). Закінчив двокласну міську школу, службовець білоцерківської кооперації.
2. Шумелянко Іван Лаврович, 34 р., з Острозького пов. Волинської губ.
3. Лозовик Микола Федорович, 1886 р. н., з м. Василькова Київської губ.
4. Бесарабенко Тихін Іванович, 32 р., із Таращанського пов. Київської губ.
5. Михайлюк Євген Тимофійович, 45 р.
6. Семак (неправильно: Сімак) Михайло Лук’янович (він же “Сущ” і “Дубок”), 1881 р. н., с. Петрівське (Петрівка?) Городнянського пов. Чернігівської губ., працівник київської пошти.
7. Григоренко Григорій Тихонович, 1895 р. н., із с. Заріччя Білоцерківського пов. Київської губ. Закінчив учительську семінарію.
8. Винокуров Леонід Васильович, 32 р., з Новозибківського пов. Гомельської губ., тепер Білорусь.
9. Грицай Мойсей (Мусій) Абрамович (Оврамович), 31 р.
10. Кузьменко Кіндрат Григорович, 1890 р. н., с. Пінчуки Гребінківської вол., сексот Білоцерківського повітового ҐПУ. 3 серпня 1921 р. на баштані жителя с. Заріччя Безугляка ініціював створення “Козачої Ради Правобережної України” (саме Кузьменко запропонував назву).
11. Тодосієнко Іван Іванович, 21 р.
12. Коваленко Опанас Іванович (він же Чайка Володимир Іванович), 26 р.
13. Мартинчук Павло Семенович, 36 р.
14. Григор-Григоренко Тарас Тихонович, 25 р., очевидно, брат Григорія Тихоновича Григоренка (№ 7).
15. Корсарук Степан Юхимович, 27 р.
16. Кальченко Олекса Панасович, 21 р., з м. Білої Церкви Київської губ., закінчив духовну семінарію, помічник уповноваженого “по боротьбі з бандитизмом” Білоцерківського повітового ЧК.
17. Ротштейн Ігнатій (Гнат) Григорович, 22 р.
18. Присяжнюк Йосип Тимофійович, 37 р.
19. Зубченко Степан Патрикейович, 29 р.
20. Титаренко Остап Матвійович, 45 р., із Сквирського пов. Київської губ.
21. Титаренко Петро Остапович, 20 р., із Сквирського пов. Київської губ., очевидно, син Остапа Матвійовича Титаренка (№ 20).
22. Галянт Федір Терентійович, 22 р.
23. Виговський Василь Павлович, 21 р.
24. Малик Михайло Мефодійович, 21 р.
25. Білик (Белік) Іван Філатович, 22 р.
26. Хлоупек Петро Іванович, 23 р.
27. Шпіллер Пилип Овсійович, 23 р.
28. Литвин Федір Прокопович, 39 р.
29. Круглій Володимир Фомович, 25 р., із Сквирського пов. Київської губ.
30. Коваленко Іван Федорович, 47 р., з Київського пов.
31. Гудимович Анастасія Михайлівна, 17.10.1899 р., м. Вороніж Глухівського пов. Чернігівської губ., тепер Сумської обл., сестра-жалібниця і розвідниця Сірої дивізії Армії УНР. Навчалася в Київському університеті Св. Володимира.
32. Тарасенко Марія Іванівна, 19 р., м. Вороніж Глухівського пов. Чернігівської губ., тепер Сумської обл., сестра-жалібниця і розвідниця Сірої дивізії Армії УНР. Старовинного козацького роду. У 1917 р. – учасниця Осередку українців-середньошкільників Києва, організаторка культурно-освітньої роботи.
33. Тарасенко Іван Васильович, 49 р. м. Вороніж Глухівського пов. Чернігівської губ., тепер Сумської обл. Старовинного козацького роду. Депутат Державної думи Росії, відроджував УАПЦ, секретар Всеукраїнської церковної ради, батько Марії Тарасенко.
34. Коломієць Іона Йосипович, 24 р., Коропський пов. Чернігівської губ.
35. Ксендзюк Петро Кирилович, 41 р., Київська губ.
36. Ксендзюк Ігор Кирилович, 27 р., Київська губ., очевидно, брат Петра Кириловича Ксендзюка (№ 35).
37. Вільховський-Вильховий Володимир Кирилович, 27 р., Звенигородський пов. Київської губ.
38. Недзведський Андрій Йосипович, 23 р., Білоцерківський пов. Київської губ.
39. Шпиль Олексій Петрович, 25 р., Білоцерківський пов. Київської губ.
40. Кисляк Єфросинія Трохимівна, 23 р., Канівський пов. Київської губ.
41. Кисляк Іван Трохимович, 20 р., Богуславський пов. Київська губ.
42. Лозовик Михайло Федорович, 23 р., Кролевецький пов. Чернігівської губ.
43. Лозовик-Овчиннікова Надія Семенівна, 19 р.
44. Луковенко Олена Олексіївна, 27 р. (розстріл замінено на 5 р. тюрми).
45. Парубченко Пимон Карпович, 27.08.1878 р., с. Барахти Київської губ., тепер Васильківська територіальна громада Обухівського р-ну Київської області.
46. Скрипка Іван Григорович, 48 р., Київський пов.
47. Хитро-Івахненко Микола Васильович, 51 р., Кам’янець-Подільський пов. Подільської губ.
48. Рудина Наталія Олексіївна, 32 р., “Ірпінського пов.” Київської губ.

Учасників “Козачої Ради“ розстріляно в Києві, на вул. Садовій, 5 – у комендатурі Київського ҐПУ. Убивства власноручно вчинив Юхим (Ефим) Давидович Елькін (Елькінд), комендант Київського губернського відділу ҐПУ, одночасно і комендант “надзвичайної сесії губернського ревтрибуналу”, у 1921 р. – комендант концтабору в Пущі-Водиці.

Про Настю Гудимович і Марію Тарасенко можна прочитати в книзі Романа Коваля “Жінки у Визвольній війні”. Ось як поводилася на допиті 9 березня Настя Гудимович: “Явки не пригадую. Пароля теж не пам’ятаю. Він мені доручив проінформувати, але що – не пригадую…”

Тіла нескорених скинули в рів на околиці Лук’янівського кладовища. І прикопали.

Торік наприкінці Історичний клуб “Холодний Яр” виявив це місце поховання – за сприяння Олени Єловнікової та Ярослави Наконечної, правнучок Михайла Семака, похованого тут.

Квіти на могилу свого прапрадіда отамана Пимона Парубченка, який теж тут знайшов свій останній прихисток, лягли і від його нащадка – майора поліції Тараса Тимошенка.

30 серпня на науковій конференції в Лук’янівському заповіднику Історичний клуб “Холодний Яр” звернувся до державних органів із пропозицією меморіалізувати це місце пам’яті.

Уклав Роман КОВАЛЬ за участі Володимира КОЛОМІЙЦЯ, Ярослави НАКОНЕЧНОЇ та Олени ЄЛОВНІКОВОЇ

Київ, 29 серпня 2024 р.

На світлинах – Тихін Бесарабенко, Пимон Парубченко, Микола Лозовик, Михайло Семак, Настя Гудимович, Іван Тарасенко (на групові світлині в центрі) і Марія Тарасенко (на груповій світлині праворуч).

“МІЙ БАТЬКО, МІЙ ТАТУСЬО, МІЙ ПРИКЛАД!”

Пам’ятаю його добрим, але водночас він намагався тримати мене в дисципліні. Вимагав зібраності, точності, бував у школі, цікавився, як я вчуся. Вважав, що я маю бути загартованим, адже життя – нелегка штука, тим більше що ми нація поневолена, яка мусить боротися за свою незалежність – отже, і вимагав від мене відповідного гарту. “Ти ж ростеш вояком!” – не раз казав. У мене було досить спартанське виховання, але, попри те, я батька дуже любив і поважав.

Мій батько якось прочитав у моїх очах, що я хочу йти в підпілля. Запитав про це. Коли я підтвердив свій намір, сказав: “А ти знаєш, що, врешті-решт, наше підпілля буде знищене? Ти це повинен усвідомити. Коли такі, як ти, підуть у підпілля, хто за десять-п’ятнадцять років буде піднімати знову народ? Ти маєш вчитися до того моменту!” Це для мене прозвучало як наказ.

Разом із батьком ми жили дуже мало. Це були переважно короткочасні зустрічі. Може, тому вони і запали мені в пам’ять.

Перше, що запам’яталося, – то було побачення з батьком у в’язниці на Бриґідках.

Пам’ятаю, як ми з мамою зайшли до кімнати побачень. То було велике приміщення, у якому давали побачення відразу кільком в’язням. Там уже було багато людей.

Нараз я побачив, як із протилежних дверей увійшов батько в супроводі польського поліціянта. Я добре затямив, що батько був у сірому вбранні, усміхнений.

Батько обняв маму. Хотів узяти мене на руки, але я чомусь настрашився поліціянта. Той мене заспокоював, та даремно. Тоді батько взяв мене на руки, і я заспокоївся.

Наступна наша зустріч відбулася приблизно через рік, у 1939 році. Батько щойно вийшов із в’язниці. Приїхав до Оглядова, де ми мешкали з мамою.

Він був пристрасний кіннотник. Любив коней, добре їздив верхи. У мого діда Романа Березинського були гарні коні, були й сідла. Батько одного з перших днів осідлав коня, щоб проїхатися верхи. Посадив у сідло й мене. Я, малий, не втримався і скотився. Можливо, трохи й перелякався, але то не відбило в мене охоти їздити на коні. З часом я став таким аматором верхової їзди, як мій батько і брат матері Юрко Березинський.

Потім було ціле літо на Дністрі, у селі Раківець (там був парохом отець Руденський), де живе наша далека родина.

Наступного разу мені довелося зустрітися з батьком уже в Кракові 1939 року. Щойно впала Польща. Большевики зайняли Галичину по Буг і Сян. По той бік були німці. Ми з мамою перейшли кордон коло Томашева і через Ярослав поїхали до Кракова.

Приїхали раненько. Ідемо коло університету. Нараз бачу: назустріч іде батько. Я дуже втішився. Кинувся йому на шию. Він повів мене з мамою на нове помешкання, яке щойно підшукав. Там, на вулиці Урядничій, мешкали ми близько року (який там номер, не пригадую. Наосліп і нині потрапив би).

Життя на Урядничій запам’яталося мені особливо тим, що моя мама тоді їздила з поворотом до Галичини. Хотіла забрати своїх батьків. Вони не погодилися, і вона повернулася назад до Кракова. Потім вона їздила на курси до міста Бреслява (тепер Вроцлав). Вчилася там місяців три. Увесь цей час ми проводили з батьком удвох. Яке то було райське кавалерське життя!

Ранком ми вставали. Батько готував сніданок – переважно яєшню і каву або чай. Потім ми йшли: я – до школи, він – у справах. Обідали ми в “Українському касині”, яке було тоді своєрідним осередком української еміґрації в Кракові.

Потому в мене – домашні завдання, забави та інше, а в нього – праця.

Вечеряли також у касині, крім тих днів, коли в батька були зустрічі й він затримувався до пізньої ночі. Тоді я вечеряв удома і залишався на господарці.

Батько в ті часи був провідником ОУН на Генеральне губернаторство. Йому підпорядковувалися західноукраїнські землі – Лемківщина, Посяння, Холмщина, Підляшшя.

У часи того кавалерського життя батько привчив мене до двох речей – пунктуальності та зброї. Коли я кудись ходив, він визначав годину, на котру я маю повернутися додому, і я не мав права спізнитися ні на хвилину.

У батька була пістоля. Він витягував з неї набої і вчив мене користуватися нею. Пояснював відмінності між різними системами. Відтоді в мене з’явилася любов до зброї.

Юрко ШУХЕВИЧ

“ГОЛОС НАШОГО КРАЮ”

Маємо справжній скарб – книгу “Житомирщина в боротьбі” Романа Коваля. Це не просто книга – це голос нашого краю, історія боротьби та гідності, зібрана на основі архівних документів і спогадів учасників повстансько-партизанського руху 1917 – 1920-х років.

Особливу цінність вона має ще й тому, що подарована нашій гімназії особисто автором – Роман Коваль передав її зі щирими словами: “Козакам і козачкам Головенківської гімназії – на теплу згадку про земляків – борців за волю України. Київ, 22.06.2025 р. З повагою – Р. Коваль”.

Це велика честь і водночас відповідальність – пам’ятати, вивчати і передавати правду про нашу історію. Вона стане чудовим доповненням до наших уроків історії та власних роздумів про минуле й майбутнє України.

Андрій ЧЕВПОТЕНКО, керівник технічного гуртка гімназії

Цитата дня

ЩОБ ПРИПИНИТИ ВІЙНУ, ЇЇ ПОТРІБНО ВИГРАТИ.

ОЛЕГ КУЦИН

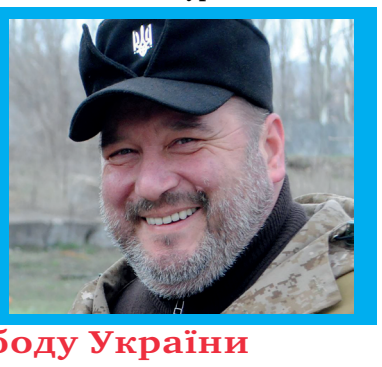

“ТАК БУЛО, ТАК ЦЕ Й БУДЕ”

(КРИВАВА ПОМСТА ЧЕРВОНИМ ОКУПАНТАМ У с. НОВІЙ ГУТІ НА ПОДІЛЛІ)

Однією з найпомітніших постатей національно-визвольних змагань українського народу 20-х років XX ст. був уродженець с. Гути-Літинської Літинського повіту Подільської губернії (нині с. Малинівка Вінницького району) Яків Васильович Гальчевський (псевдо – “Орел”, “Орлик”, “Войнаровський”) – повстанський отаман, полковник Армії УНР, командувач Подільської повстанської групи та усіх повстанських сил Правобережної України, а також автор спогадів.

До речі, у передмові до книги Романа Коваля “Отаман святих і страшних” (К., 2000) її науковий редактор Віктор Радіонов зазначав, що вони з автором “дійшли спільного висновку, що Яків-Орел Гальчевський – один з найдостойніших отаманів доби Визвольних змагань українського народу 1917 – 1920-х років. У часи трагічного зламу і шукань, коли для всіх стало очевидним, що перспективи перемоги вельми примарні, коли більшість повстанських отаманів уже загинули в нерівному бою чи були заарештовані й розстріляні, зневірились і припинили боротьбу чи «амністувалися», – Яків Гальчевський з подиву гідною впертістю і послідовністю продовжував вести виснажливу збройну боротьбу за ідею аж до осені 1925 року. Немає нічого дивного в тому, що в роки Другої світової війни, коли на Холмщині розперезалися польські шовіністи Армії Крайової, він став одним з організаторів місцевої Української народної самооборони та відділів Української повстанської армії. Ця людина залишилася вірною народу, з цієї дороги не зійшла до свого останнього дня”.

Про яскраве життя та героїчний чин славетного українського лицаря нині вже існує чимало наукових розвідок та публікацій, початок яким поклало вже згадане ґрунтовне дослідження Романа Коваля “Отаман святих і страшних” (Київ, 2000). Окрім цього, Ковалю вдалося віднайти, упорядкувати та надрукувати воєнні мемуари Я. Гальчевського, які дістали назву “З воєнного нотатника” (Київ, 2006). Досліджували життя та діяльність Якова Гальчевського і такі відомі подільські краєзнавці, як Володимир Вовкодав, Іван Бурлака, Валерій Рєзнік, Леонід Філонов, Валерій Кривий, Денис Красносілецький, а також автор цих рядків (збірник документів “Яків Гальчевський у документах епохи”. – Кам’янець-Подільський, 2012) та інші.

Яскравим доповненням до сказаного може також слугувати розповідь сотника Армії УНР В. Корніїва “Так було, так це й буде” про бої козаків Орла-Гальчевського проти червоних окупантів у селах Миколаївка біля Літина (нині Вінницького району) та Нова Гута (нині с. Лісне Хмільницького району Вінницької області), надрукована у травні 1931 року на сторінках часопису “Гуртуймося” (Прага). З огляду на важливість цієї публікації пропонуємо її читачеві мовою оригіналу без скорочень.

“В 1920 році червона московська навала доконала свій злодійській вчинок. Українська Армія, довший час змагаючись в нерівній боротьбі з переважаючими силами ворога, мусіла зі своїм політичним проводом залишити рідний терен. Нарід без жадного захисту опинився під абсолютним пануванням, тепер вже почервонілого «старого пана». Розпочата уперта боротьба з 1917 року поступово пробуджувала цілу націю. Нарід відчув дальшу потребу боротися і тому, позоставши без своїх чільних провідників, без війська, скований ланцюгами неволі, сам узявся за зброю проти окупантів. Селяне молодшого віку гуртувалися коло свідоміших патріотів, вибірали їх своїми отаманами і, по силі можливости, збройно перешкоджали грабувати і катувати непокірний «панам» українській нарід.

Ще в 1922 році ціла Україна була вкрита невеличкими відділами народніх партизанів. Вони в неможливих умовинах, ховаючись в холодній зимі по лісах, під страхом розстрілів та шибениць, не оглядаючись на загрозу цілковитого винищення батьків, родичів, не гнули шиї до ярма московського. Затихла активність українських мас тільки тоді, як вже густа сітка ГПУ оплела всю Україну й надлюдським тером придушила людність. Про те, як боролися повстанці, й оповів мені козак, а я це переказую.

Отаман Орел, ще зраня забравшись в садки с. Миколаївки зі своїм певним, але невеличким відділом, безпечно відпочивав після вчорашнього «побачення» з червоними зайдами. Весною це було, і як хороше було на дворі! Простягшись на густому трав’яному килимі ріжних квіток, відпочивали повстанці, пригадуючи собі сувору зиму в лісі, коли не мали змоги навіть коло маленького огню закоченівші руки відогріти.

Отаман Орел, по звичці свого старого фаху – народнього вчителя, не оглядаючись на стомленість, проходжувався взад і вперед між деревами садку. В його уяві блискавицею пролітали минулі дні його отаманування. З насолодою пригадував собі попередні успіхи в боротьбі, але тепер, коли ворог густіше і густіше обсаджував карними відділами терен його діяльности, він почав губити надію на успіх у дальшій боротьбі. А покоритися, віддатися на ласку ворога, бачучи і чуючи стогін населення під тягарем московського чобота – не міг... не смів. До того ж бачив прихильність і поміч селян і через це рішив не випускати з рук зброї, хоч і тяжко було, так тяжко.

Вже довший час ганялись за ним дві сотні червоних, але спіймати їм його ще не вдалося. Терен же чинности його відділу все звужувався та звужувався... Трьох лежачих недалеко отамана повстанців рідко поглядували в бік отамана, помічали на його обличчу трівогу та намагалися розгадати, про що саме він думав. Знали його тверду вдачу, відвагу, маломовність, а тому і не відважувалися запитати.

Раптово отаман Орел став вглядатися в далечінь. Повстанці зауважили, як з-за кущів садка, крадучися, пробирався селянин. Назустріч йому поспішив отаман. «Де, звідки, скільки?» – почувся його голос. Селянин відповідав йому пошепки, весь час оглядаючись, а потім якось раптово зник у кущах.

– Хлопці, – сказав отаман, – там, кажуть, якісь кіннотчики в’їжджають до села...

А більше нічого не сказав, не дав жадних розпоряджень. Ну, то повстанці самі вже знали що робити. Підтягнувши відпущені підпруги, посідали на коней і рушили назустріч тим червоним кіннотчикам. Двох з них, не передбачаючи небезпеки, в’їхали в село, але, проминувши декілька хат, відчули небезпеку і, нікого не розпитуючись, повернули назад, а почувши за собою далекий тупіт наших коней, рвонули якмога швидче до утечі. Через дві години після цієї першої візити «приятелів» все село огорнув якийсь неспокій. Не перший раз доводилося селянам коштувати з розправ червоних за прихильність до повстанців. От і тепер бігають із кутка в куток своїх хат, городів, хлівів, щоб десь знайти укриття. Діти, не відстаючи від батьків, чипляючись за одежину, просять не залишити їх, бо-ж «Мамо, закатують москалі». Тепер на Україні нікого й нічого не було страшнішого від «большовика». Чого-ж чекати нам? Але отаман не квапився з рішенням. Щось міркував... Ту кінноту, що підсувалась до села, не можна було побороти нашими силами, тому-то і дав він, зрештою, розпорядження повстанцям якнайдовше затримати ворожу кінноту перед селом, а сам цілою силою коня погнав за відлученими нашими повстанцями на розвідку. Хоч серед нас не було військового знавця, але річ була ясна, що треба робити. Отож зрозуміли ми, що отаман хоче з нашими розвідчиками зайти ворога ззаду.

Не побоялися цих наших 12 повстанців двох сотень ворожої кінноти. Щосили коней, – вискочили на горби за селом проти ворога. Його лави, здавалося, вже смакували свою перемогу над нами, але, побачивши збоку загрозу, зпочатку стали, а потім повернули назад. Не погналися за ними повстанці. Ховаючись за горбки, то знову вискакуючи десь збоку, відпихали, їх подалі від села, а потім і це припинили. Колиб тільки за той час, як наші не пускатимуть їх до села, вдалося їх обскочити, то вже б було добре. Кожна хвилина вдавалася годинами, а отамана все не було чути... Большовики теж сховалися за горбки і не відважувалися висунутися. Згодом показався один верхівець, який несміливо направився до повстанців. «Ага, певно на переговори», – подумали ми собі. Один з нас виділився і рушив наперед для зустрічи, притуливши щильно до коня свого обріза та ховаючи його від ока «переговорщика». Той ще здалека запитав повстанця, якої він частини, а той назвав одну з частин большовицької армії. Червоний, зачувши своїх, сміливо рушив до повстанця, лаючись, що даремно потратили вони час і набої, не пізнавши «своїх». Повстанець, підпустивши «свого» на 10 кроків, змахнув обрізом... Кінь червоного від болю знісся на дибки і повернув назад. Червоний зпочатку похилився, але легке поранення дало йому змогу поправитись, і він, несучись до своїх, крикнув: «Товаріщі, вперед, іх толька 10 человєк». Ворожа кіннота рушила в атаку...

Повстанці вірили свойому отаманові, були переконані, що він їм допоможе, і тому вирішили засісти в окопі на околиці села і до останнього не здаватися, чекати отамана... І дійсно, в самий рішучий мент, коли червоні от-от пригвоздять списами, отаман на змиленому коні, не знайшовши своїх розвідчиків, чвалав до нас. «За мною, хлопці», – вхопили ми його голос. Дали дві сальви просто в груди червоних коней і скочили на своїх [верхівців]. Вирвалися таки, хоч двох з нас підбили москалі під копита своїх коней. Зробилося це на очах повстанців, але вони не могли їх врятувати... Затрималися вже в лісі. Боляче було на серці за цю втрату своїх братів, але в кожного загорілося почуття помсти.

Щоночи, щодня, щохвилини, в кожному місці шукали ми зустрічи з побідниками, зрештою, знайшли...

Чотири доби – вдень і вночі – повстанці кружляли по селах, маневруючи, для нападу на кінноту червоних, щоб помститися за свої втрати дорогих людей в с. Миколаївці, і тільки четвертого дня вечером здибали червоних. В лісі, обік села Нова Гута, недалеко Хмельника, спинили своїх коней, а потім вступили до села, щоб трохи відпочити. Поздіймали з коней сідла, треба-ж було провітрити спини коней, і підкинули їм свіжого сіна. Коні, ніби з вдячностю, клонили голови, задоволено фиркаючи. Вже таки добре повечеріло. Раптом щось сталося нового. По дорозі до села почувся топіт кінських копит. Повстанці насторожились. Ніхто не вимовив ні слова, але кожний знав: це та кіннота, яка їх переслідує і яка відібрала життя двом їх товаришам. Кожному в голові промелькнуло – «помста», і ця думка злила всіх до купи. Ворожа кіннота не помітила чогось загрозливого і спокійно сунулася до села.

Сполохнути б їх? Але ні, хотілося чогось більшого, страшнішого. Кіннота червоних вступила до села і стала. Скоро довідалися від селян, що через годину вони вирушать далі, а тому із запалом почали готовитися до жорстокої помсти... Керунок вимаршу з села був по дорозі, що йде понад самим лісом. Вправо від лісу було багно, і от тут то повстанці зробили засідку. Ще за півгодини до вимаршу ворога повстанці густою лавою, ховаючись за дерева, заняли місця на краю ліса, коло якого тяглась дорога, а по ній якраз і мали пройти червоні. До нападу пришикували зброю, яку посідали: гранати, кулемети, рушниці, револьвери, шаблі.

Повстанцю, що вартував на лівому крилі, припало на обов’язок, що, коли чоло валки ворога зрівняється з ним, дати стріл, який послужить знаком нападу. Навкруги було тихо. Невеличкі хмарки, збіраючись на ранок оросити землю, заслонили місяць. Зробилася чорна пітьма, яка ховала всі таємниці. Недалеко, в сусідньому селі, зпочатку добре замітні вогники у вікнах один по другім згасали, що давало знати про пізню пору. Тільки ті, що грабували село, і ті, що боронили його, стояли на своїх вартах. Нервово чекали повстанці своєї жертви. Нарешті загальна тиша порушилась брязкітом зброї червоних. Нерви напружилися до краю. Все частіше і голосніше тріскотіли гіллячки, попадаючи під ноги червоних коней. По дорозі із села показалося два верхівці, за ними друга пара, потім третя, а за нею висунулася голова кольони. Повстанці завмерли на місці, ніхто не ворухнувся, боючись порушити мертву тишу таємничого лісу.

При спробі уявити страшну картину нападу волосся зносило до гори шапки.

Ми вже не чекали команди. Кожний знав, що треба робити, чекали лише слушного менту. Ворожа кіннота, тихо крадучись, помалу посувалася вперед. Нарешті пролунав стріл... За ним з околиці ліса, ніби з пащі казкового змія, полився вогонь, перемішаний з залізом, який цілою силою впав на голови червоних. Далеко лунало перекатами тріск кулеметів, рушниць, вибухів гранат і «слава»... Що і як сталося, повстанці самі не могли зрозуміти. Дорога, на яку вони вискочили з криком «слава», була густо заслана людьми, кіньми, сідлами і всім тим, що буває при конях і при людях бойової частини. Що зробилося в тими, яким посчастило вискочити з бою, невідомо; чорна ніч все сховала... На другий день селяне ще багатьох урятували, витягаючи з багна людей і коней карного відділу червоних; а згодом довідались, що багато з них, від’їхавши за сто верстов, не могли опам’ятатися та зрозуміти, що і як сталося.

Так було і так ще буде на Україні тим, хто простягає злодійську руку на добро, на добробут українського народу”.

Костянтин ЗАВАЛЬНЮК, Державний архів Вінницької області

Дж.: В. Корніїв. Так було, так це й буде (З оповіді повстанця) // Гуртуймося. – 1931. – Ч. VII. – Травень. – С. 18 – 21

ДЕМИД РОМАШКО

Отаман – термін тюркського походження, означає “провідник”, “керівник”, “батько”. Хоч ареал діяльності отамана Демида Ромашка охоплював значну частину Чернігівської губернії, інформації про його діяльність небагато. Навіть світлини досі не знайдено.

Поет Дмитро Головко писав: “Демид Остапович Ромашко (в народі — просто Ромашка) народився в сусідньому з моїми Пісками селі Ярославці. Але коли і в якому роду – ніхто не знає”.

Тепер ми знаємо, що “Отаман Республіканського Повстанського Війська Чернігівщини Української Народної Республіки” Демид Ромашко оперував з 1919 року. Бився проти білих і червоних російських окупантів. Оперативний простір отамана – Остерщина, Козелеччина, Басанщина, Броварщина. “У 1920 р. чернігівські большовицькі газети скаржилися, що на Басанщині не міг з’явитися жоден представник радянської влади...”

Досі не була відома дата народження отамана. І у Вікіпедії станом на червень 2025 р. в статті про Демида Ромашка немає дати народження. Тож радію, що мені поталанило знайти запис про його народження – у метричній книзі Покровської церкви, що зберігається в Державному архіві Чернігівської області.

“Діомид Євстафієв Ромашко” народився 2 липня 1894 р. в с. Ярославці (нині Ніжинського району). Того ж дня був і хрещений (ДАЧО. – Ф. 679. – Оп. 10. – Спр. 640). Батьки “Євстафій Симеонов Ромашко та Єфросинія Іванова” – казенні селяни, одружилися вперше. Повінчалися 18 січня 1885 року.

Коли мати померла, Демидові виповнилося лише шість років. Важко сироті на білому світі! Але й дорослішає дитина швидше!..

У метричних книгах (фонди 679 і 1429) я також знайшов записи про народження трьох отаманових рідних сестер та братів. Наталія народилася 27 серпня 1888 року. Померла 1889 року від кору. Це єдиний запис про смерть із цієї ж причини. А ось імена та дати народження отаманових сестри та братів: Євдокія (1.08.1890), Трохим (19.09.1892), Лука (5.11.1896), Гаврило (Гавриїл) (25.03.1899) та Макар (Макарій) (16.03.1900).

Загинув отаман 8 липня 1920 року. Дослідник Володимир Гузій у книзі “Золота очеретина” стверджував, що трагедія сталася в сусідньому з рідним селом отамана – у Пісках, за Трубежем. Застрелив отамана повстанець, помічник і кум Шуплик, якого завербувало ЧК. Убито сонного, у клуні. З “Протоколу огляду [тіла] Демида Остаповича Ромашки, уродженця с. Ярославки Козелецького повіту” дізнаємося причину смерті – “дві наскрізні рани від куль у голову і лице, несумісні з життям” (ДАЧО. – Ф. 5080. – Оп. 1. – Спр. 3). На момент загибелі отамана мав 26 років.

Згідно з “СВЭ” (1933 р. вид.), на кінець 1920 р. його загін нараховував близько 250 бійців. Отже, попри смерть отамана, його загін не розпався, а продовжив боротьбу за Українську Народну Республіку.

Вічна слава борцям за Україну!

Михайло РАДІО, Київський кооперативний інститут бізнесу і права

На фото – Михайло Радіо.

ВОЇН І ПОЕТ “STEP”

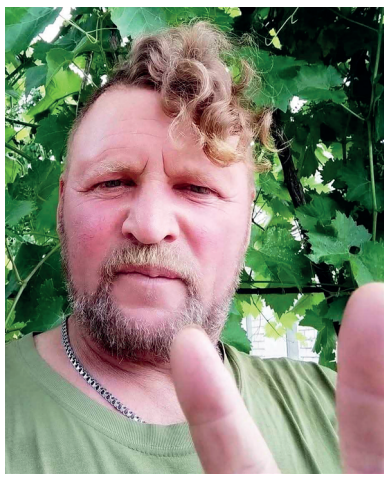

Ми познайомилися зі Степаном Педченком далекого 1978 року, коли він зі своїми однолітками після закінчення Самгородоцької восьмирічки прийшли навчатися до Макіївської школи в 9 клас, де я був старостою. Він був неконфліктний, водночас зі стержнем. Два роки війни в Афганістані не лише загартували його тіло і дух, а й зародили сумнів у доцільності цієї війни. Про це він запитував у своєму, ще російськомовному, вірші “За що?”.

Йому завжди боліла душевна рана Афганістану – смертями побратимів, почуттям провини перед матерями загиблих…

Пробачте ви нам.
Незнайомі, небачені мами.
Хоч не наша провина,
Що могили вплелись барвінками.

Ще дві риси характеру, які він приніс із війни, – прямолінійність та незалежність. І цим був незручний багатьом… Заради кар’єри не “виляв хвостом” – ні перед керівництвом, ні перед виборцями.

Степан прожив цікаве, сповнене подій і вчинків життя. Пройшов шлях від тракториста, колгоспного пасічника до сільського голови. Його мозолисті руки багато що вміли і могли, а вчитися нового він любив.

Був небайдужий до долі України, черпав свої духовні сили в її історії і традиціях. Працював у галузі патріотичного виховання – як ветеран війни і як популяризатор козацьких традицій у складі Тернівської козацької сотні ім. Івана Сірка ГО “Смілянський курінь” Черкаського крайового товариства Українського козацтва, був хорунжим сотні. Гордо носив козацький оселедець кольору стиглої пшениці.

Від 2014-го активно долучився до волонтерського руху. Часто їздив на передову, де воював його син Сергій. Опікувався не тільки ним, а і його побратимами. Одного разу у складі волонтерського десанту до Краматорська приготував з побратимами козацького кулешу, яким посмакували понад шістсот містян.

За вагомий внесок у відродження та популяризацію козацьких традицій, активну волонтерську діяльність Степана Дмитровича неодноразово нагороджували козацькими відзнаками: медаллю “Козацький хрест” І ст., орденами Івана Сірка І ст., Михаїла Архистратига, медаллю “За патріотизм до України”, а також надали козацьке звання курінного.

2016 року пішов на службу до ЗСУ, де прослужив декілька років. Обидва, він і син, повернулися живими додому.

Залюблений у рідний край романтик писав з почуттям:

Час пролетів, як спалах зірки.
Вже тягне вересень дими.
І спогади тим димом згіркли,
Немов предвісники зими.

І зима таки настала… Лиховісна зима 2022 року.

З першого дня повномасштабної війни вони із сином Сергієм знову одягнули піксель. Загартований Афганістаном, він з подивом і відразою прийняв жорстокість ворога, яка межувала з маніакальністю вбивць.

У званні головного сержанта він служив у 61-й Окремій механізованій бригаді. Урятував з поля бою майже сотню поранених побратимів.

Лірична тональність його віршів змінилася на мілітарну, народжуючи важкі, мов удари кувалди по наковальні, слова:

І повітря пропахло хлібом,
Проте печеним не в печі,
І проклята ступає слідом
Із кіссям на кістлявім плечі.

“Говорити про війну можна довго, але все те, що на ній бачили власні очі, відчули серце і душа, не передати словами, – писав Степан Педченко. – Війну можна лише відчути самому, своїм тілом, і побачити власними очима” (з бойового записника).

Незадовго до смерті йому вдалося приїхати додому в коротку відпустку. Згадуючи ті останні зустрічі, його рідні, друзі, знайомі стверджують, що він хоч і був фізично поруч з ними, але відчувалося, що подумки перебував на фронті…

10 серпня 2022 р. під час чергової евакуації поранених бус Степана Педченка-“Степа” був вражений протитанковою ракетою. Диво сталося для поранених, вибухова хвиля викинула їх через вікна, та не для евакуаційної команди – всі згоріли живцем. Побратими, які поспішили на порятунок, знайшли тільки обвуглені рештки тіл. І лише Степів козацький оселедець не впокорився пекельному вогню.

Вірю, що і його невпокорена козацька душа не упокоїлася в райському саду, а серед сотень тисяч небесного воїнства бореться за Україну в іншому вимірі.

Анатолій ТЕРЕЩЕНКО

ПОМІНЯВ ФЛЕЙТУ НА СНАЙПЕРСЬКУ РУШНИЦЮ

Уранці 7 липня я взяв участь у прощанні зі стрільцем-снайпером Євгеном Марущаком-“Малевичем”, який помер у шпиталі 3 липня 2025 року.

Євген – музикант і художник, але, коли прийшов час, узяв до рук зброю. Його на фронті і прозвали “Малевичем” через пристрасть до малювання – він увесь час малював своїх побратимів і вивішував їхні портрети на стінах тимчасових пристановищ.

Євген – двоюрідний брат Лесі Козенко, тож я і прийшов висловити їй підтримку від імені Історичного клубу “Холодний Яр”, якому вона допомагає. Леся попросила сказати слово.

“У добу Першої світової війни у складі Українських січових стрільців існувала Пресова кватира, – почав я. – У ній об’єдналися поети, художники, музиканти і композитори. Власне, вони й створили легенду про усусусів. У лавах ЗСУ також багато людей творчих професій. І «Да Вінчі», і «Малевич» хотіли увічнити своїх побратимів у малюнках і портретах, але насамперед треба було захистити нашу Батьківщину, тому «Малевич» і поміняв флейту на снайперську рушницю. Тож тепер нехай їхні побратими увічнять пам’ять «Да Вінчі», «Малевича» та інших митців-воїнів у своїх творах”.

А Євгенові картини треба розшукати й організувати виставку його робіт.

Євгенова мама Галина не могла змиритися зі втратою сина. “Це неправда, неправда!!! – ридала вона. – Женя, як ти міг?!. Як я тепер виживу без тебе?!.” І падала навколішки перед могилою…

Євгена Марущака поховали в кінці Алеї урочистих поховань Лісового кладовища Києва – до її завершення залишилось метрів 20. Це видно на фотографії, яку опублікував у ФБ, – кількакілометрова алея вже майже вся уквітчана синьо-жовтими прапорами… А першим там поховали ОУНівця Руслана Холоднюка-“Крука” 18 березня 2023 року.

Мамі Галині, дядькові Василеві, сестрі Лесі, братові Олегу, іншим членам родини приносимо щирі співчуття.

Воїнові-митцю Євгенові Марущаку-“Малевичу” слава!

Роман КОВАЛЬ

КОЛИ ЖИТТЯ КАТУЄ, ТІЛЬКИ ВІРА РЯТУЄ

1. Лише нація, що вірить у свою обраність, здатна стати суб’єктом історії.
2. Якщо б люди ретельно обдумували наслідки своїх дій, їх би згубила бездіяльність.
3. Естетизація зла небезпечна, вона завершується його культом.
4. Азарт не любить зазирати назад, азарт дивиться тільки вперед.
5. Скажи правду про те, що з нами вони роблять, і на тобі поставлять тавро антисеміта.
6. Не ображатимуся на вашу правду, відповім тим же.
7. Чим прекрасніші наші ілюзії, тим небезпечніша зустріч із реаліями.
8. Претензія великих грішників на моральну непогрішність нахабно-агресивна.
9. Немає в Україні таких грабель, на які б не наступила нога українця.
10. Сумно, коли єдина твоя наступна зброя – це граблі.
11. Надмірна доброчинність до гріха доводить.
12. Красиво пообіцяти – подарувати мрію.
13. Сказати тобі правду чи стримати себе?
14. Бог живе в тому, хто живе в Бозі.
15. Коли життя катує, тільки віра рятує.
16. Віра – це важка робота. Віру треба постійно зміцнювати та посилювати.
17. Зміцнюючи свою віру, зміцнюємо себе, робимо себе кращими і сильнішими.
18. Майбутнє належить переможцям.
19. Не страшно померти, страшно помирати.
20. Сумніви в очевидному передують пізнанню істини.
21. Не дивіться на світ занадто тверезо, а то можна спитися.
22. Вір у Бога, вір у себе. Якщо сили твої тебе зрадили, значить, віра твоя вичерпалась.
23. Черпай у боротьбі радість життя. Втративши здатність боротися, людина деградує.
24. Не треба ненавидіти одне одного за те, що ви любите Бога під різними іменами.
25. Правд багато, істина одна. Істина одна – і вона наша.

Андрій КОВАЛЬ, історик

“100 ОБЛИЧ САМОСТІЙНОЇ УКРАЇНИ”

Перечитую книгу Романа Коваля “100 облич Самостійної України”. Читаю не швидко, бо кожна оповідь – ніби заходиш у життя й окремий світ світлої людини…

Про когось із тих людей уже чула, декого знаю (завдяки панові Роману та зустрічам Історичного клубу “Холодний Яр”), хтось уже відійшов в інші світи… Але які життя прожили ці люди!

Це все обличчя нашої Батьківщини.

Вічна пам’ять!

Тетяна КУПРІЯНЕЦЬ

ТИХА ВУЛИЦЯ НАШОГО ДРУГА

Передплатниця газета “Незборима нація” Світлана Кушнір на наше прохання сфотографувалася з книгою “Тиха війна Рената Польового” на вулиці Рената Польового в Ірпені, де пан Ренат прожив багато років.

Друзі, надсилайте власні світлини біля табличок з назвами вулиць на честь національних героїв!

Опублікуємо в нашій газеті.

Ренатові Польовому слава!

ДОПОМОЖІМО УСТИМОВІ!

Устим Мельник – доброволець з 2014-го, талановитий кларнетист, співак, брат загиблих бійців Дмитра і Данила (мого студента, що загинув під Бахмутом) – потребує термінової допомоги.

Після страшної ДТП у Києві він втратив ногу. Попереду багато операцій та важкий шлях відновлення.

Устим – неймовірна людина, справжній патріот, воїн світла. З братом Данилом вийшов з оточення під Іловайськом, виконав десятки бойових операцій. Він не здався після втрати двох братів – і продовжив боротися.

Ми не маємо права залишити його зараз.

Молімось. Донатьмо. Репостимо.

Кожна гривня – це крок до його життя.

Це наш спосіб сказати: ми з тобою, Устиме!

Банка, що відкрила дівчина Устима – Іванна (MONO):

https://send.monobank.ua/jar/au1ugCBnL

Картка банки:
4441 1111 2598 3399
Картка Устима (ПриватБанк):
5169 3600 2551 0649.

Тарас ЯНИЦЬКИЙ, бандурист

#НезборимаНація
#ІсторичнийКлубХолоднийЯр

ЧЕРЕЗ “НОВУ ПОШТУ" МОЖНА ПРИДБАТИ

Книжки можна придбати через “Нову пошту”, попередньо переказавши **кошти на ФОП Р. М. Коваля: Приватбанк, 5169 3305 3001 3009.**

Якщо це пожертва, то просимо переказувати **на картку Романа Миколайовича Коваля: Приватбанк, 4149 6090 2566 1630.**

Як перешлете кошти за книги, просимо вислати квитанцію на вайбер (+38066-211-41-85) або на телеграм (+38067-726-30-36) або на електронну адресу kovalroman1@gmail.com

Також просимо вказати, куди і кому вислати книжки. І чи підписувати їх.

Ось ціни без вартості пересилки:

“Таємниця отамана Зеленого” Романа Коваля – 250 грн.

“Сто історій Визвольної війни” Романа Коваля – 300 грн,

"Шляхетні серця" Романа Коваля – 250 грн.

“Самостійна Україна” Миколи Міхновського – 300 грн.

“Філософія сили” Романа Коваля – 140 грн.

“Український націоналізм” (упорядник О. Одноріженко) – 395 грн.

“Тарас Силенко, співець непримиримої України” – 300 грн.

“Полковник Болбочан” Р. Коваля і Ю. Юзича – 350 грн.

“Жінки у Визвольній війні: історії, біографії, спогади. 1917 – 1930” Романа Коваля – 400 грн.

“Микола Міхновський: спогади, свідчення, документи” Р. Коваля і Ю. Юзича – 650 грн.

“Батькам скажеш, що був чесний” Романа Коваля – 400 грн.

“Коростишів у боротьбі за УНР. 1917 – 1921 рр.” Р. Коваля. – 175 грн.

“Житомирщина в боротьбі” Романа Коваля – 300 грн.

“Здолати Росію” Романа Коваля – 350 грн.

“Яків Орел-Гальчевський: боротьба і філософія боротьби” Романа Коваля – 100 грн.

“Подєбрадський полк” Армії УНР Р. Коваля, Віктора Моренця та Юрія Юзича (т. 2) – 150 грн.

“Подєбрадський полк” Армії УНР Романа Коваля, Віктора Моренця та Юрія Юзича (т. 3) – 350 грн.

“Крізь павутиння змосковщення” – 200 грн.

“Історія України-Русі” Миколи Аркаса – 250 грн.

“Тиха війна Рената Польового” Романа Коваля – 350 грн.

Сердечно дякуємо за підтримку газети “Незборима нація”!

Леонід ІСАКОВ – 300 грн

Ігор СМЕТАНСЬКИЙ (Калуш) – 400 грн

Юрій БОТНАР (Черкаси) – 1000 грн

Олександр РИЖЕНКО (Київ) – 3000 грн.

НЕЗБОРИМА НАЦІЯ

Наш індекс – 33545.

Індекс 87415 – для передплатників Донецької та Луганської областей.

Ціна 152 грн.

ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ

Часопис ОУН.
Передплатний індекс 30504.
Ціна 432 грн.

Редактор
Роман Коваль
Верстка
Анна Воловнік
Коректор
Надійка Овчарук
Інформаційне забезпечення
Микола Владзімірський, Владислав Карпенко, Надія Віннік
Технічний директор
Максим Селюзкін

Адреса для листування 03049, Київ, вул. генерала Геннадія Воробйова (Курська), буд. 20, пом. 14. Тел./факс: 242-47-38 kovalroman1@gmail.com ФБ: Roman Koval

Редакція залишає за собою право редагувати та скорочувати тексти.
Наклад 1500 примірників.

Видруковано 30.07.2025 р.
ТОВ “Прес Корпойшн Лімітед”
Номер замовлення 25 89 06

Ідентифікатор медіа: R30-03637

9 786177 231157

Засновник Роман Миколайович Коваль

“Незборима нація” – газета для тих, хто хоче знати історію боротьби за свободу України